

AQSHDA SOLIQ TIZIMI VA UNDA BUXGALTERIYA HISOBI.

Shodiyeva. A. D.

BuxMTI 2-boshqich talabasi

Annotatsiya: *Qo'shma Shtatlarda professional buxgalterlar ikkita kasbiy nom ostida birlashtirilgan. Ulardan biri Buxgalterlar PA, ikkinchisi Sertifikatlangan Buxgalterlar (CPA). Ushbu ikkita belgining eng muhimi Sertifikatlangan Buxgalter (CPA).*

Kalit so'zlar: *Soliqlarning tasnifi, Buxgalterlik kasbi, Bilvosita - to'g'ridan-to'g'ri soliqlar, Professional buxgalter, soliq yuki ko'rsatkichlari, soliq hajmi, soliq bo'yicha daromadning elastikligi.*

Qo'shma Shtatlarda professional buxgalterlar ikkita kasbiy nom ostida birlashtirilgan. Ulardan biri Buxgalterlar PA, ikkinchisi Sertifikatlangan Buxgalterlar (CPA). Ushbu ikkita belgining eng muhimi Sertifikatlangan Buxgalter (CPA).

Qo'shma Shtatlarda bu ikki unvonni olish uchun ma'lum shartlar talab qilinadi. Ulardan birinchisi, Sertifikatlangan Buxgalter (CPA) bo'lish uchun asosiy talablar; Ta'lim talabi, imtihon talabi va amaliyot talabi quyidagicha belgilanadi 18-asrda davlat va soliq to'lovchilar xavfsizligini ta'minlash maqsadida xalq tomonidan saylangan "nomzodlar" deb atalgan kishilar tomonidan soliq undirish amalga oshirilgan. Nodirlar dastlab xalqni soliq dehqonlaridan himoya qilish uchun mavjud bo'lgan bo'lsa, keyinchalik zodagonlar soliq dehqonlari bilan shartnoma tuzib, soliq dehqonchiligidan tushgan daromadlardan ulush ola boshladilar. Germaniya qonunlaridan ilhomlanib, 1949 va 1950 yillarda Daromad solig'i, korporativ soliq va soliq protsessual qonunlari qabul qilingan. 1960 va 1970 yillar orasida ko'proq davlat daromadlari kerak edi va avtotransport solig'i va biznes solig'i kabi yangi soliqlar qabul qilindi.

Soliqlarning tasnifi - Soliqlarni ko'p jihatdan tasniflash mumkin. Biroq, amaliyotda eng keng tarqalgan tasnif bilvosita-to'g'ridan-to'g'ri, xususiy-advalor, shaxsiy-ob'ektiv, daromad-boylik-xarajat soliqlari sifatida amalga oshiriladi. Ushbu tasniflar quyidagi sarlavhalar ostida qisqacha tushuntiriladi.

Bilvosita - to'g'ridan-to'g'ri soliqlar - Soliqlarni to'g'ridan-to'g'ri va bilvositaga bo'lish mezonlarini qisqacha quyidagicha umumlashtirish mumkin.

- Narxlarning umumiy darajasiga ta'sir etuvchi soliqlar egri soliqlar, umumiy narx darajasiga ta'sir etmaydigan soliqlar esa to'g'ridan-to'g'ri soliqlardir.
- Nisbatan narxlarni o'zgartirmaydigan soliqlar to'g'ridan-to'g'ri, bilvosita soliqlar.
- Aks ettirish mezoniga ko'ra, aks ettirilishi mumkin bo'lmagan va shuning uchun ular yuklangan shaxslar yoki muassasalarda qoladigan soliqlar to'g'ridan-to'g'ri, aks ettirilgan va yuki boshqalarga o'tkaziladigan soliqlar esa bilvosita hisoblanadi.

- Daromad olish bilan bog'liq operatsiyalarga soliq solinadigan soliqlar to'g'ridan-to'g'ri soliqlar va bu daromadlarni sarflash operatsiyalariga soliq solinadigan soliqlar egri soliqlardir.

Maxsus - Ad Valorem soliqlari - Bu farq soliq majburiyatini hisoblash usuliga, og'irligiga, hajmiga, uzunligiga va boshqalarga asoslanadi. Bu kabi o'lchovlar asosida hisoblangan soliqlar o'ziga xosdir, bazaviy qiymat asosida hisoblangan soliqlar esa advalor soliqlardir. Maxsus bojlar va soliqlar maxsus soliqlar, daromadlar, korporativ soliqlar va QQS esa advalor soliqlarga misol bo'ladi. Hozirgi vaqtda maxsus tariflar qo'llaniladigan soliqlar soni quyidagi sabablarga ko'ra kamaydi:

- Daromad solig'i, yuridik shaxslar solig'i va qo'shilgan qiymat solig'i kabi ayrim soliq turlariga maxsus tariflarni qo'llash mumkin emas.
- Narxlar harakatini kuzatish uchun maxsus soliqlar juda kam.
- Narxlar o'zgargan taqdirda, undirilgan soliqning nisbiy og'irligi istalmagan darajada o'zgaradi.

Shaxsiy-ob'ektiv soliqlar - Soliq to'lovchining shaxsiy ahvoli, boshqacha aytganda, bu shaxsning turmushga chiqishi yoki turmush qurmaganligi, farzandlari borligi, nogironligi va h.k. Vaziyatlarni hisobga oladigan soliqlar shaxsiy soliqlar, buni hisobga olmaydigan soliqlar esa ob'ektiv soliqlardir. Daromad va meros soliqlari shaxsiy soliqlarga, tovar va xizmatlarga soliqlar esa obyektiv soliqlarga misol bo'la oladi.

Daromad soliqlari - boylik – xarajatlar - Bugungi kunda eng ko'p qo'llaniladigan farqlardan biri soliq solinadigan bazaning xususiyatiga ko'ra amalga oshiriladigan farqdir. Ushbu tafovutga ko'ra, daromad solig'i soliq solinadigan bazani, boylikdan olinadigan soliqlar soliq solinadigan bazani, xarajatlar bo'yicha soliq solinadigan bazani tashkil etadi. Masalan, daromad solig'i va korporativ soliqlar, ko'chmas mulk, avtotransport vositalari, meros va o'tkazma soliqlari boylik solig'i, tovarlar va xizmatlar uchun soliqlar, xarajatlardan olinadigan soliqlar. Soliq to'lash qobiliyatining ko'rsatkichi bo'lishidan tashqari, bugungi kunda davlat xizmatlarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan moliyalashtirishni ta'minlash uchun xarajatlar ham soliqqa tortiladi. Xarajatlarni qisqartirish orqali jamg'arish va shuning uchun kapital to'planishini rag'batlantiruvchi tuzilmaga ega bo'lgan xarajatlar bo'yicha undiriladigan soliqlarni ikki guruh: umumiy xarajatlar solig'i va sotishdan olinadigan soliqlar ostida tekshirish mumkin.

Daromad solig'i va uning turlari - Daromad turli manbalar bo'yicha alohida yoki barcha manbalardan olingan daromadlar va daromadlar yig'indisi bo'yicha yoki bu ikki usulni birlashtirish orqali, avvalo alohida, so'ngra ular ma'lum miqdordan oshsa, bir xil daromadlar va daromadlar yig'indisidan soliqqa tortiladi.

Sedulyar daromad solig'i - Sedulyar soliq tizimining asosi sedula deb ataladigan daromad elementlarining har birini boshqalardan mustaqil (alohida) deb hisoblash va ularni alohida soliqqa tortishdan iborat. Darhaqiqat, turli xil daromad manbalaridan

(tijorat daromadlari, qishloq xo'jaligi daromadlari, yakka tartibdagi tadbirkorlik daromadlari, ish haqi, ko'chmas mulk kapitalidan daromadlar, ko'char kapital daromadlari va boshqa daromadlar va daromadlar) olingan daromadlarning har biri alohida tariflar bo'yicha soliqqa tortiladi. U resurslar nazariyasiga asoslanadi.

Jami (unitar) daromad solig'i - Jami daromad solig'i jismoniy shaxslarning daromad manbalaridan olgan daromadlarining sof yig'indisiga asoslanadi. Bu jamida soliq to'lovchining shaxsiy va oilaviy ahvoliga bog'liq chegirmalar amalga oshiriladi va to'lov qobiliyatiga erishish uchun zarur vositalar qo'llaniladi, qolgan qismi esa progressiv soliq tarifi bilan soliqqa tortiladi. Ko'rinib turibdiki, soliq to'lovchining real to'lov qobiliyati umumiy daromad solig'ida hisobga olinadi.

Birlashgan daromad solig'i - Qo'shma yoki aralash daromad solig'i birinchi bosqichda daromad elementlarini ketma-ket soliqqa tortishni, so'ngra ularning umumiy miqdorini olib, jami daromaddan alohida soliq undirishni nazarda tutadi.

Korporativ soliq - Bu korporativ daromadlarni soliqqa tortish maqsadida qo'llaniladigan daromad solig'ining bir turi. Daromad solig'i ikkiga bo'linadi: jismoniy shaxslar va muassasalardan olinadigan soliqlar. Ulardan birinchisi daromad solig'i, ikkinchisi yuridik shaxslar solig'i deb atalsa ham, ikkala soliqning sub'ektlari iqtisodiy jihatdan bir xil. Korxonalar solig'i - bu muassasalarning sof foydasidan undiriladigan soliq, agar daromad solig'i doirasidagi daromad elementlari tegishli qonunlarda ko'rsatilgan muassasalar tomonidan olingan bo'lsa, ushbu muassasalarning alohida yuridik shaxslari natijasida.

Boylik solig'i (boylik solig'i) - Boylik - bu boylikni yaratuvchi iqtisodiy qadriyatlar yig'indisidir. Biz boylik soliqlarini o'z ichida tasniflashimiz mumkin.

Boylik qiymatining oshishidan olinadigan soliqlar - Muayyan davrda boylik qiymatining oshishi ham soliqqa tortilishi mumkin. Mamlakatimizda hech qanday dastur mavjud emas. Biroq, agar boylikni sotish paytida qiymat oshgan bo'lsa, u boshqa daromadlar va daromadlarga nisbatan daromad solig'i qoidalariga muvofiq soliqqa tortiladi.

Xarajatlardan olinadigan soliqlar - Xarajatlardan undiriladigan soliqlar ikkiga bo'linadi: Umumiy xarajatlar solig'i va savdo solig'i. Savdo soliqlari ham turli xil farqlarga bo'ysunadi.

Umumiy xarajatlar solig'i - Umumiy xarajatlar solig'i shaxsiy va to'g'ridan-to'g'ri soliq bo'lib, uning bazasi iste'mol hisoblanadi. Iste'molga solinadigan soliqlar bilvosita va ob'ektiv bo'lsa-da, to'g'ridan-to'g'ri soliq bo'lgan umumiy xarajatlar solig'i shaxsiy xususiyatga ega bo'lib, daromad solig'iga muqobildir. Soliq jismoniy shaxslar yoki soliq organlari tomonidan daromad solig'i kabi yillik deklaratsiyalari bo'yicha hisoblab chiqiladi. Deklaratsiyalarda shaxsning harajatlarini topish uchun bir yil ichida olingan daromadlari, ishlab chiqarish vositalarini sotishdan olingan summalar, bank

hisobvaraqlaridagi pasayishlar va boshqalar. kabi qo'shimchalar kiritish yo'li bilan topilgan qiymatdan ishlab chiqarish vositalariga sarflangan xarajatlar, davlat tomonidan tegishli deb topilgan ayrim xarajatlar va yil davomida jamg'armalar chegiriladi.

Umumiy savdo soliqlari - Xarajat solig'idan farqli o'laroq, xarajatlar haqiqatda amalga oshirilganda undiriladigan savdo soliqlari ob'ektiv va bilvosita soliqlardir. Savdo soliqlari cheklangan miqdordagi tovarlardan olinadigan maxsus savdo solig'i yoki, asosan, barcha tovarlardan olinadigan umumiy savdo solig'i sifatida tasniflanadi.

Maxsus savdo soliqlari - Umuman ishlab chiqarishdan yoki ishlab chiqarishning ma'lum bir bosqichidan undirilmaydigan, lekin ayrim mahsulot va xizmatlardan, odatda, iste'mol bosqichida yakka tartibda undiriladigan soliqlar savdodan olinadigan maxsus soliqlar deyiladi. Talabi nazorat qilinmoqchi bo'lgan tovarlarga nisbatan qo'llaniladigan maxsus savdo soliqlari moliyalashtirishdan tashqari, qo'llash qulayligi tufayli an'anaviy jamiyatlarda afzal ko'rilgan soliq bo'lgan. Bojxona to'lovlari va odat hosil qiluvchi moddalarga soliqlar maxsus sotish soliqlariga misol bo'la oladi.

Umumiy savdo soliqlari - Tovar va xizmatlarni ishlab chiqarishdan to iste'molchiga yetgunga qadar har bir bosqichda soliq soluvchi umumiy savdo soliqlari ikki asosiy shaklda qo'llaniladi: aylanma va qo'shilgan qiymat solig'i.

Soliq solishning maqsadlari - Ushbu sarlavha ostida soliqqa tortish maqsadlari fiskal maqsadlar, fiskal siyosat, iqtisodiy maqsadlar va ijtimoiy siyosat nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi.

Moliyaviy maqsadlar uchun - Soliqqa tortishning moliyaviy maqsadi; davlat xarajatlarini qoplash uchun. Soliqlarning o'sishi davlat xarajatlarining o'sishiga mos kelishi kerak. Aks holda, turli me'yoriy-huquqiy hujjatlar orqali soliq tushumlarini oshirish yoki davlat xarajatlarini kamaytirishga harakat qilinadi. Jamiyatning rivojlanayotgan iqtisodiy va ijtimoiy tuzilmasi doirasida davlat xarajatlarini qisqartirish variantini amalga oshirishning oson usuli emas.

Iqtisodiy maqsadlar nuqtai nazaridan - Soliqqa tortishning iqtisodiy maqsadi; Belgilangan iqtisodiy maqsadlarga erishishda soliqlar faol rol o'ynaydi. Chunki soliqlar davlatning iqtisodiyotga aralashuvining muhim vositalaridan biridir. Bu yo'nalishda soliq siyosatini yo'lga qo'yish va yuritish, zarur o'zgarishlarni amalga oshirish zarur.

Ijtimoiy siyosat nuqtai nazaridan - Ijtimoiy adolatni ta'minlashda soliqqa tortishning roli soliqqa tortishning ijtimoiy maqsadlaridan biridir. Ijtimoiy davlat - bu jamiyatning zaif qatlami uchun himoya choralari ko'radigan davlat. Soliq adolatiga erishishga bevosita ta'sir ko'rsatadigan chegirmalar, immunitetlar va istisnolar; U barcha soliq tizimlarida turli darajada qabul qilingan. Agar ushbu chegirma va imtiyozlar to'g'ri va faktlarga muvofiq ishlab chiqilgan bo'lsa, soliq adolatining ta'minlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Jahon iqtisodiyoti so'nggi o'n yilliklarda tobora ko'proq integratsiyalashuvga o'tdi. Yangi texnologiyalar bir joydan ikkinchi joyga ko'chish va aloqa xarajatlarini kamaytirdi. Siyosiy va institutsional to'siqlarni bartaraf etish bilan, ishchi kuchi kamaygan bo'lsa-da, tovarlar, xizmatlar va kapital xizmatlari osonlashtiriladi. Davlatlarning soliq tizimlari orqali o'zlarining me'yoriy maqsadlarini ilgari surish qobiliyati xalqaro soliqqa tortishning markazlashmaganligi bilan jiddiy muammoga duch keldi; Bu shtatlarni kapital, rezidentlar va soliq tushumlari uchun raqobatbardosh holatga keltiradi.

Ushbu raqobat natijasida davlatlar o'zlarining soliq solinadigan bazalarini mustaqil ravishda saqlab qolish va boshqa davlatlar ta'siriga tushmasdan o'zlarining me'yoriy maqsadlariga erishish imkoniyatlarini tobora ko'proq yo'qotmoqdalar, ular jamoat tovarlarini samarali va adolatli moliyalashtirish uchun etarli miqdorda soliq yig'ishmoqda. Ko'chma kapital uchun raqobat, ayniqsa, bir ma'noda, farovonlik davlatini saqlab qolishdagi eng katta muammo sifatida ko'riladi.

Umuman olganda, "raqobatbardosh" tushunchasi nisbiydir. Agar biz uni biznes atamasi uchun ishlatsak, bu ko'rib chiqilayotgan firma o'z mahsulotini xuddi shu biznesdagi boshqa firmalar bilan bir xil yoki past narxda ishlab chiqarishga qodirligini yoki ularga nisbatan boshqa afzalliklarga ega ekanligini anglatadi, masalan, mahsulot sifati. Ko'pgina sohalarda raqobatbardosh firma o'zining kapital qiymatidan yuqori daromad olishi mumkin.

"Raqobatbardosh" atamasi biznes uchun ishlatilgandan ko'ra, umuman iqtisodiyot uchun qo'llanilganda ancha qiyinlashadi. Iqtisodiyot juda ko'p turli firmalardan (ortiqcha 5 ta keng davlat sektori xizmatlarini etkazib beruvchilardan) iborat. Bundan tashqari, uning ishlab chiqarish tuzilishi va savdo shakli uning boshqa iqtisodiyotlarga nisbatan qiyosiy ustunligiga bog'liq bo'ladi.

Davlatlar o'rtasidagi potentsial zararli soliq raqobati natijasida siyosatchilar va xalqaro soliq siyosati olimlari adolatlilik va samaradorlik maqsadlariga erishishga yordam beradigan soliq siyosatini topish qiyin vazifaga duch kelishmoqda. Hamkorlik mexanizmi davlatlarning soliq raqobatini tartibga sola oladigan bunday siyosat yuritish imkoniyati sifatida qaraladi.

Mamlakatlar tobora ko'proq daromadlarni qayta taqsimlash va davlat moliyasining katta qismini ishchilar yelkasiga yuklash orqali farovonlik tizimlarini saqlab qolishga qodir emas. Bu xalqaro soliqqa tortishni mamlakatning daromad solig'i siyosatining ancha muhim elementiga aylantirdi va natijada nafaqat kapital egalari va transmilliy korporatsiyalar uchun, balki barchamiz uchun siyosiy tashvishlarni keltirib chiqardi.

Haqiqatda xalqaro soliqqa tortishning asosi markazsizlashtirishdir va qoidalar va soliq stavkalarini belgilaydigan yoki soliq huquqlarini taqsimlovchi markaziy hukumat mavjud emas. Hamkorlik bo'yicha katta sa'y-harakatlarga va soliqqa tortishning xalqaro odat

huquqi ma'lum bo'lib qolganligi va uning qoidalari davlatlarning tanlovini cheklaydi, degan qarashlarga qaramay, mamlakatlar o'zlarining soliq siyosatini shakllantirishda, o'z qoidalari va soliq stavkalarini belgilashda mustaqil bo'lib qolmoqdalar. Milliy siyosat xalqaro soliq rejimini yaratish uchun o'zaro ta'sir qiladi. Xalqaro soliqqa tortishning markazlashmagan shakli tizimlar o'rtasida turli xil nomuvofiqliklarga olib keldi, transchegaraviy iqtisodiy faoliyatga to'sqinlik qildi va soliqdan qochish uchun imkoniyatlar yaratdi.

Sarmoya va yashash joyini bir shtatdan boshqasiga o'tkazishda to'siqlar paydo bo'ladi va soliq, albatta, yashash, sarmoya va fuqarolikni tanlashda yagona e'tiborga olinmaydi. Shu bilan birga, soliqni rejalashtirish cheklangan va davlatlar ko'pincha qochishga qarshi choralar orqali cheklovlarni amalga oshirishi mumkin. Hozirgi globallashtirish nuqtai nazardan, suverenlar investitsiyalar, rezidentlar va soliq tushumlari uchun bir-biri bilan raqobatlashadilar va soliqqa tortish bu raqobatning valyutasi bo'lib, investitsiyalar va rezidentlarni soliq va xarajatlar bo'yicha "kelishuvlar" orqali o'z yurisdiksiyalariga jalb qiladi.

Davlatlar uchun soliqqa tortishning ahamiyati - Umuman olganda, davlat faoliyatining uchta toifasi mavjud bo'lib, natijada soliqlarni yig'ish zarurati paydo bo'ladi: jamoat tovarlari bilan ta'minlash, resurslarni taqsimlash va iqtisodiy barqarorlik.

"Jamoat tovarlari" atamasi ko'pincha xususiy bozor tomonidan taqdim etilmaydigan tovarlar va xizmatlar bilan bog'liq, chunki ularni samarali amalga oshirish uchun ularning soni etarli emas. Bu odamlar o'z jamiyatiga muhtoj yoki xohlaydigan narsalardir va shuning uchun ularni ta'minlash hukumat zimmasiga yuklangan. Misollar, politsiya kuchlari va huquq tizimi orqali mulk huquqlarini himoya qilish, shuningdek, elektr energiyasi, yo'llar va ko'cha chiroqlari kabi davlat xizmatlari. Bu ko'pincha odamlar to'g'ridan-to'g'ri to'lashga tayyor bo'lmagan narsalardir, shuning uchun hukumat ularni bepul taqdim etishi va ta'minot xarajatlarini moliyalashtirish uchun daromad olishi kerak.

Soliq solishning maqsadi nafaqat davlat ne'matlarini ta'minlash uchun mablag'larni yig'ish, balki taqsimlash funksiyasini ham bajarishdir. Bu maqsadlar xususiy sektordan resurslarni olish va ularni aniqlangan ehtiyojlarga qarab, masalan, ijtimoiy xizmatlar orqali iqtisodiyotda boylik taqsimotini tenglashtirishga yo'naltirishni anglatadi. Soliq tizimining muhim rollaridan biri shundan iboratki, uni ma'lum bir imtiyozdan foydalanish niyatida bo'lgan odamlardan undirib, subsidiya shaklida qaytarib berishdan ko'ra, uni to'g'ridan-to'g'ri qayta taqsimlash vositasi sifatida ishlatish mumkin.

Soliqlar majburiy bo'lgan asosiy maqsad iqtisodiy barqarorlikdir. Soliq tizimi davlatlarga iqtisodiyotga ta'sir o'tkazish imkoniyatini berish uchun moslashuvchan bo'lishi muhimdir. Bu soliq tizimini faqat bitta soliqqa tortish shaklida jamlamaslikning sabablaridan biridir, chunki soliqqa tortishning turli shakllari iqtisodiyotga turlicha ta'sir qiladi.

Soliq raqobatining iqtisodiy nazariyasi - Adam Smitdan beri raqobat iqtisodiyotdagi asosiy strategiya bo'lib kelgan. Smit (1776) fikricha, raqobat - bu butun jamiyatni yaxshilash uchun shaxslarni o'z manfaatlari yo'lida harakat qilishga majburlovchi kuchdir. Bozor raqobati xaridorlarning ehtiyojlariga javob beradigan iqtisodiy tizimni yaratganidek, yurisdiksiyalararo raqobat ham saylovchilarning xohish-istaklariga javob beradigan boshqaruv tizimini yaratishi mumkin. Bundan tashqari, Smitning "ko'rinmas qo'li" ikkala tizimni ham boshqaradigan ko'rinadi.

Bozor muvaffaqiyatsizligining asosiy turi iqtisodiy faoliyat tasodifiy foyda yoki boshqalarga zarar keltirganda yuzaga keladi va bu faoliyatni yaratganlarni qoplash yoki jazolash mexanizmi mavjud emas. Havo yoki suvning ifloslanishi "tashqi" yoki "to'kilmasin" ta'sirining klassik namunasidir. Hukumatlar o'rtasida o'zaro ta'sirlarning paydo bo'lishi raqobatning mumkin bo'lgan afzalliklarini yo'q qilishi mumkin, xuddi xususiy lashtirilgan bozor raqobatini o'rganish tashqi ta'sirlarni bozor muvaffaqiyatsizligining muhim sababi sifatida ko'rsatganiga o'xshaydi. Hukumatlar o'rtasidagi raqobat salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin, masalan, hukumatlarga ba'zi ijtimoiy xarajatlarni, masalan, ifloslanish yoki boshqa yurisdiksiyalardagi rezidentlarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish yuklarini "eksport qilishga" ruxsat berilganda.

Mobil sanoatni jalb qilish uchun soliqlik imtiyozlaridan foydalanishga urinishlar, odatda, davlat moliyasi mutaxassislari tomonidan qarshi. Eski konsensus deyarli butunlay fiskal tenglamaning soliqlik tomoniga qaratilgan. Natijada hukumat raqobati natijalari har xil tahlil qilindi. Agar yuqori daromadli shaxslar va korxonalar faqat ular to'lagan soliqlar miqdori bilan shug'ullangan bo'lsa, raqobat tobora kamayib borayotgan soliqlikqa tortishga va pirovardida xizmat ko'rsatish darajasining etarli emasligiga olib keladi.

Soliqlar va xarajatlarni tahlil qiluvchi so'nggi tadqiqotlar mintaqalararo raqobat har doim ham davlat va mahalliy xizmatlar yoki daromadlarning qisqarishiga olib kelmasligini ko'rsatib, mavjud dalillarni qo'shadi. Yuqori soliqlik stavkasi shtat yoki mahalliy hukumatning jozibadorligini kamaytirishi mumkin bo'lsa-da, empirik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, xizmatlarning yuqori darajasi (odatda proksi "sarflash darajasi" bilan baholanadi) bu hukumatning jozibadorligini oshirishi mumkin.

Masalan, kapitallashuv, harakatchanlik va davlat iqtisodiy o'sishini belgilovchi omillar bo'yicha empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, soliqlik stavkalari o'zgarmas bo'lsa, ta'limga ko'proq sarflansa, mulkiy qiymatlar oshadi, yangi odamlar jalb qilinadi va davlat iqtisodiy o'sish sur'atlari oshadi. Yurisdiksiyalar o'rtasidagi soliqlik raqobati uzoq vaqtdan beri shtat va mahalliy hukumatlarga to'lov qobiliyatidan ko'proq regressiv soliqlikqa tortishga o'tish uchun bosim sifatida qaralib kelgan.

Birinchidan, hukumatlar o'rtasidagi raqobat shunday tizimga olib keladiki, unda barcha mahalliy hokimiyat soliqlari foyda solig'iga aylanadi. Boshqacha qilib aytganda, ideal vaziyatda yoki muvozanatda jismoniy shaxslar va korporatsiyalar to'laydigan

solliqlar ular oladigan davlat xizmatlariga qo'ygan nisbiy qiymatlarini aks ettiradi. Natijada, biznes soliqlarini raqobatbardosh bozorda ijtimoiy dasturlar, parklar yoki ta'lim uchun ishlatish dargumon. Boshqa tomondan, biznes soliqlari politsiya himoyasi, kommunal xizmatlar va yo'llar kabi xizmatlarni qoplash uchun etarlicha katta bo'ladi.

Ikkinchidan, va eng muhimi, shtat va mahalliy hukumatlarning foyda solig'ini qabul qilishga moyilligini har qanday baholash qayta taqsimlash siyosatida tegishli federal rolga bog'liq. Agar federal hukumat kam ta'minlangan uy xo'jaliklarini tegishli darajada qo'llab-quvvatlasa, raqobat muhitidan kelib chiqadigan shtat va mahalliy fiskal tizimlar samarali bo'ladi va tengsizliklarni yaratmaydi. Biroq, agar federal hukumat o'zining qayta taqsimlash funksiyasini bajara olmasa, shtat va munitsipal hukumatlarni bo'shliqlarni to'ldirishdan to'xtatib qo'yishda yurisdiksiyalararo fiskal raqobat ayblanishi mumkin.

Fiskal federalizmning klassik g'oyasi taqsimlash, taqsimlash va barqarorlashtirishni o'z ichiga olgan davlat sektorining iqtisodiy vazifalari boshqaruvning turli darajalari o'rtasida qanday taqsimlanganligini tasvirlaydi. Umumiy xulosa shundan iboratki, markaziy hukumatlar makroiqtisodiy barqarorlik, daromadlarni qayta taqsimlash va milliy jamoat tovarlarini etkazib berish, ya'ni butun mamlakat (yoki iqtisodiy ittifoq) uchun foydali bo'lishi uchun javobgar bo'lishi kerak.

Markazlashtirilmagan hukumatlar uchun iqtisodiy holat, foydalari ma'lum bir hudud yoki aholining kichik qismi (mahalliy jamoat tovarlari) bilan chegaralangan jamoat tovarlari mavjudligiga asoslanadi. Federatsiyalarda mahalliy davlat tovarlarini moliyalashtirish asosan uchta manbadan amalga oshiriladi: quyi darajadagi hukumatlarga ajratiladigan soliqlar, hukumatlararo grantlar va qarzlar. Grantlar tabiatan hamkorlik vositalaridir, ular yaxshi ishlab chiqilgan bo'lsa, federatsiyada bir nechta turli maqsadlarga xizmat qilishi mumkin.

Boshqa tomondan, markazlashmagan soliqqa tortish mustaqil ravishda amalga oshiriladi va iqtisodiy bo'linmalar harakatchan bo'lganda, ma'lum darajada muvofiqlik bo'lmasa, resurslar taqsimotini buzishi mumkin. Nazariya shuni ko'rsatadiki, buzg'unchiliklarga yo'l qo'ymaslik uchun faqat imtiyozlar uchun soliq solish potentsial mobil soliq bazalariga qo'llanilishi kerak. Boshqa tomondan, notijorat soliqqa tortish hukumatning faol raqobat vositasi sifatida real dunyoda keng qo'llaniladigan normadir. Vertikal soliq raqobati turli darajadagi hukumatlar umumiy soliq bazasida stavkalarni belgilashda individual ixtiyoriga ega bo'lganda, gorizental soliq raqobati esa bir darajadagi hukumatlar bir-biri bilan raqobatlashganda yuzaga keladi. Misol tariqasida federal tuzilgan mamlakatdagi mintaqalar yoki shtatlar o'rtasidagi raqobat yoki Evropa Ittifoqidagi mamlakatlar o'rtasidagi raqobatni keltirish mumkin.

Hukumat yoki hukumat darajasidagi hokimiyat soliq stavkasini o'zgartirganda, u boshqa darajadagi hukumatlarning soliq bazasiga ta'sir qiladi. Shunday qilib, masalan,

markaziy hukumat kapital solig'ining oshishi milliy jamg'armalarning qisqarishiga va shu tariqa barcha submarkaziy yurisdiksiyalarda kapital fondining pasayishiga olib keladi. Xuddi shunday, federal hukumatning shaxsiy daromad solig'ini oshirish mehnatga rag'batni pasaytiradi va natijada barcha Mahalliy boshqaruv bo'linmalarining bazasi.

Hukumatning bir darajasi tomonidan o'rnatilgan soliqni oshirish hukumatning boshqa darajalari uchun soliq tushumlarini kamaytiradi, boshqa darajalar esa o'z byudjetlarini muvozanatlash uchun o'z soliqlarini oshirishga majbur bo'lishi mumkin. Natijada, soliq solinadigan baza umumiy manfaatga aylanadi, davlatning har bir darajasi boshqalariga soliq tashqi ta'sirini o'rnatadi. Biroq, haqiqatda, gorizontal va vertikal soliq raqobati bir-biriga ta'sir qiladi va bog'liqdir. Gorizontal va vertikal soliq raqobati bir-biriga ta'sir qilganligi sababli, raqobatning umumiy ta'siri soliq aralashmasi va umumiy soliq bazasining moslashuvchanligiga bog'liq.

Mulk solig'i yoki hukumat darajalari o'rtasida taqsimlangan benzin solig'i kabi ba'zi iste'mol soliqlari kabi egiluvchan soliq bazasi bilan bog'liq bo'lgan hollarda ortiqcha soliq yoki kam soliq solish muammoli muammoga aylanishi mumkin. Agar shaxsiy daromad solig'i yoki korporativ daromad solig'i hukumat darajalari bo'yicha taqsimlanganda va soliq bazasi yanada o'zgaruvchan bo'lsa, bu muammo kamroq aniq bo'lishi mumkin.

Agar vertikal soliq raqobati haqida ham gapiradigan bo'lsak, shuni ta'kidlaymizki, bu markaziy hukumatning soliq siyosatining "birinchi haydovchisi" sifatida qay darajada qabul qilinishiga va bu o'zgarish barcha hukumatlar tomonidan qabul qilinishiga, ikkinchi tomondan, qanday qilib Markaziy va submarkaziy darajadagi "ierarxik" o'rtasidagi munosabatlar qanchalik ko'p bo'lsa, vertikal soliq raqobati shunchalik muhim emas. Binobarin, soliqlar bo'yicha hukumat maqsadlari va saylovchilarning xatti-harakati kabi siyosiy iqtisodning cheklovlari boshqaruv darajalarining umumiy soliq bazasidan foydalanishi mumkin bo'lgan darajada cheklashini ta'kidlash mumkin.

Bularning barchasi shuni ko'rsatadiki, soliq siyosatini hukumat darajalari bo'yicha muvofiqlashtirish vertikal soliq raqobatini va ortiqcha soliqni kamaytirishga yordam beradi. Shuning uchun shuni ta'kidlash joizki, federal davlat ichidagi gorizontal va vertikal o'tkazish tizimlari ushbu federatsiya ichidagi vertikal va gorizontal soliq raqobatining ichki kuchlarini qisman qoplashi mumkin. Bundan tashqari, mintaqalararo yoki vertikal soliq raqobatidan kelib chiqadigan muammolarni qisman tuzatish mumkin.

Ichki fiskal tizimni loyihalash elementlari xalqaro soliq raqobatiga strategik ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mamlakatning ichki boshqaruv tuzilmasi ushbu mamlakat soliq stavkalarini tanlashga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Mamlakatning ichki boshqaruv tuzilmasi o'sha davlatning soliq stavkalarini tanlashiga ta'sir qilishi va boshqa mamlakatlardagi

balans imtiyozlarini o'zgartirishi mumkin. Ichki boshqaruv tuzilmasi ega bo'lgan strategik ta'sir natijasida vertikal soliqqa tortishni ijobiy yoki salbiy rag'batlantirishi mumkin.

Boshqaruv tuzilmasini tanlash uzoq muddatli qaror bo'lganligi sababli va uni soliq stavkasi kabi qisqa muddatda osonlik bilan to'g'irlash mumkin emasligi sababli, boshqaruv tuzilmasi davlatlarning o'zlari tomonidan xalqaro soliq raqobati sharoitida vosita sifatida ishlatilishi mumkin. Shunday qilib, hukumatning mustaqil vertikal darajalari yuqori samarali soliq stavkalariga olib kelishi mumkin. Bu boshqa mamlakatlarni yuqori soliq stavkalarini qabul qilishga undaydi. Biroq, vertikal soliq raqobatining afzalligi ko'plab raqobatchilarga duch kelganda qisqaradi. Agar soliq stavkasi unitar davlat nuqtai nazaridan tanlansa, ustunlik og'ishning salbiy ta'siridan kamroq bo'ladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. EI, I. JAHON SAVDO KO 'RSATKICHLARI ISTIQBOLI VA BUNDA O 'ZBEKISTON EKSPORTCHI KORXONALARI UCHUN IMKONIYATLAR.
2. EI, I. (2024). O 'ZBEKISTONDA MAKROIQTISODIY KO 'RSATKICHLAR O 'ZGARISHLARINING 2022 VA 2023 YILLAR VA TARMOQLAR MIQYOSIDA TAHLILI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(3), 44-52.
3. EI, I. (2024). YALPI ICHKI MAHSULOT TUSHUNCHASI VA UNI HISOBLASHNING ASOSIY SHARTLARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 266-274.
4. Ibodulloyevich, I. E. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH ISTIQBOLLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 258-266.
5. EI, I. (2024). MAKROIQTISODIY KO 'RSATKICHLARNNG O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 275-281.
6. EI, I. (2024). BUXORO VILOYATIDA CHORVACHILIK TARMOG 'I YASHILLASHISH HOLATI TAHLILI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 165-171.
7. EI, I. (2024). MILLIY KOMPANIYALAR RAQOBATBARDOSHLIGI OMILLARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 168-174.
8. EI, I. (2024). EKSPORT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 175-182.
9. EI, I. (2024). QISHLOQ XO 'JALIGI TARMOQLARINI YASHIL IQTISODIYOT ORQALI RIVOJLANTIRISH YO 'LLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 172-180.

10. El, I. (2024). KORXONALARDA RAQOBATBARDOSH EKSPORTNI YO 'LGA QO 'YISH VA MARKETING STRATEGIYALARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 315-324.
11. El, I. (2024). BUXORO VILOYATIDA QISHLOQ XO 'JALIGI IQTISODIYOTNING YETAKCHI TARMOG 'I SIFATIDA. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 156-164.
12. Ibodulloyevich, I. E. (2024). ZAMONAVIY MENEJMENT VA UNING USULLARINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI.
13. Ibodulloyevich, I. E. (2024). Xizmat Ko 'Rsatis Korxonalari Faoliyatlarining Samaradorligini Oshirishning Tashkiliy Mexanizmini Takomillashtirish. *Gospodarka i Innowacje.*, 46, 608-615.
14. Ikromov, E. (2024). A METHODOICAL APPROACH TO EVALUATING THE EFFICIENCY OF SERVICE ENTERPRISES. *Modern Science and Research*, 3(5), 180-188.
15. Ikromov, E. (2024). THE IMPORTANCE OF ETHICS AND CULTURE IN THE INTRODUCTION OF MODERN METHODS OF MANAGEMENT. *Modern Science and Research*, 3(5), 171-179.
16. Ibodulloyevich, I. E. (2024). MENEJMENTNING ZAMONAVIY USULBLARINI JORIY ETISHDA ETIKA VA MADANIYATNING AHAMIYATI.
17. Ikromov, E. (2024). CLASSIFICATION OF LEADERSHIP STYLES IN THE MODERN MANAGEMENT SYSTEM. *Modern Science and Research*, 3(2), 615-621.
18. Ibodulloyevich, I. E. (2024). Inqirozga Qarshi Choralar Dasturi Doirasida Kichik Biznes Va Xususi Tadbirkorlik Subyektlarini Marketing Tizimi Asosida Rivojlantirish Muammolari. *Miasto Przyszłości*, 54, 1495-1503.
19. Ibodulloyevich, I. E. (2023). DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI TAQSIMLANISHINI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 321-325.
20. Ibodulloyevich, I. E. (2023). MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI PROGNOZLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR.
21. Ikromov, E. (2023). REGULATION OF BUSINESS ACTIVITY IS SIMPLIFIED. *Modern Science and Research*, 2(12), 1107-1111.
22. Ibodulloyevich, I. E. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH ISTIQBOLLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 258-266.
23. Ibodulloyevich, I. E. (2024). Tadbirkorlik Faoliyatini Davlat Tomonidan Qo 'Llab-Quvvatlanishi Va Sohaga Mintaqalar Miqyosida Investitsiya Jalb Qilish Samaradorligi. *Miasto Przyszłości*, 53, 515-523.
24. Ibodulloyevich, I. E. (2023). MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 504-507.
25. Ibodulloyevich, I. E. (2024). DAVLAT BOSHQARUVI ORGANLARIDA RAHBAR XODIMLAR MEHNATINI TASHKIL ETISH VA SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.

26. Ibodulloyevich, I. E. (2024). ZAMONAVIY MENEJMENT TAMOYILLARI VA USLUBLARIDAN FOYDALANISHDA RAHBAR MEHNATINING AHAMIYATI.
27. Ibodulloyevich, I. E. (2024). ZAMONAVIY MENEJMENT TIZIMIDA RAHBARLIK USLUBLARINING TASNIFLANISHI.
28. Ibodulloyevich, I. E. (2024). ISHLAB CHIQRISHDA RAHBAR MEHNATINING ASOSIY O‘RNI VA KORXONALAR IQTISODIY FAOLIYATIGA TA’SIRI. *Gospodarka i Innowacje.*, (45), 311-315.
29. Ibodulloyevich, I. E. (2024). Respublikada Xizmatlar Sifati Va Raqobatbardoshligini Oshirish Orqali Xizmatlar Eksportini Rivojlantirish Istiqbollari. *Gospodarka i Innowacje.*, 46, 247-251.
30. Ikromov, E. (2024). DIRECTIONS FOR IMPROVING THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF INCREASING THE QUALITY AND COMPETITIVENESS OF SERVICES. *Modern Science and Research*, 3(2), 803-810.
31. Ikromov, E. (2024). THEORETICAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF MODERN MANAGEMENT AND ITS METHODS. *Modern Science and Research*, 3(2), 811-819.
32. Ikromov, E. (2024). USE OF FOREIGN EXPERIENCES IN THE ORGANIZATION OF MANAGERIAL WORK IN PRODUCTION ENTERPRISES AND ITS IMPROVEMENT. *Modern Science and Research*, 3(2), 820-828.
33. Ikromov, E. (2024). FOREIGN EXPERIENCES OF SERVICE SECTOR DEVELOPMENT. *Modern Science and Research*, 3(2), 794-802.
34. Ibodulloyevich, I. E. (2024). XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.
35. Ibodulloyevich, I. E. (2024). XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHGA USLUBIY YONDASHUV.
36. Ibodulloyevich, I. E. (2024). Ijtimoiy Soliq Stavkasini Kamaytirish Orqali Davlat Budjeti Daromatlarini Oshirish Imkoniyatlari. *Gospodarka i Innowacje.*, 48, 348-353.
37. Ikromov, E. (2023). PROBLEMS IN IMPROVING THE FORECASTING OF LOCAL BUDGET REVENUES. *Modern Science and Research*, 2(10), 794-797.
38. Ikromov, E. (2024). THE IMPORTANCE OF MANAGERIAL WORK IN THE USE OF MODERN MANAGEMENT PRINCIPLES AND METHODS. *Modern Science and Research*, 3(1), 18-23.
39. Ibodulloyevich, I. E. (2024). XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA AFZALLIKLARI.
40. Ibodulloyevich, I. E. (2024). XIZMATLAR SIFATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI.
41. Bahodirovich, X. B. (2025). KORXONALARDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI TASHKIL QILISH. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 72-78.
42. Bahodirovich, X. B. (2025). O‘ZBEKISTONDA SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISH SHAKLLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 47-53.

43. Bahodirovich, X. B. (2025). RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA MOLIVAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH AMALIYOTI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 29-34.
44. Bahodirovich, X. B. (2025). SUG'URTA TASHKILOTLARIDA MOLIVAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 37-43.
45. Sodiqova, N. (2023). A POLITICAL ECONOMY ANALYSIS OF ECONOMIC SECURITY. *Modern Science and Research*, 2(12), 559-568.
46. Tohir o'g'li, M. T., & To'rayevna, S. N. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSION SIYOSAT. *ZAMONAVIY TA'LIMDA FAN VA INNOVATION TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(14), 45-53.
47. Sodiqova, N. T., & Quدراتova, G. M. (2025). IQTISODIYOTNI RAQAMLI KO 'RSATISHDA SANOATNING O 'RNI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 42-50.
48. To'rayevna, S. N. (2024). TEXNOLOGIYA DISKURSI VA YANGI MEDIA SIYOSIY IQTISODIYOTI.
49. To'rayevna, S. N. (2024). IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA INNOVATION SIYOSAT VA UNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI.
50. To'rayevna, S. N. (2024). KORXONALARDA INNOVATION LOYIHALARNI BAHOLASH TARTIBI VA TANLASH USULLARI.
51. Sodikova, N. (2024). THE MAIN DIRECTIONS OF PROVIDING THE BUSINESS SECTOR WITH QUALIFIED PERSONNEL. *Modern Science and Research*, 3(1), 133-139.
52. Hakimovich, T. M., & Abidovna, A. S. (2025). PANDEMIYA SHAROITIDA O 'ZBEKISTON MILLIY IQTISODIYOTIDAGI TARKIBIY O 'ZGARISHLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO 'NALISHLARI VA ISTIQBOLDAGI IQTISODIY O 'SISH PROGNOZLARI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 111-123.
53. Hakimovich, T. M., & Abidovna, A. S. (2025). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SANOAT TARMOQLARIDAGI TARKIBIY O 'ZGARISHLAR VA ULARNI BAHOLASH. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 101-110.
54. Hakimovich, T. M., & Abidovna, A. S. (2025). O 'ZBEKISTON EKSPORTCHI KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH YO 'NALISHLARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 245-254.
55. Hakimovich, T. M., & Abidovna, A. S. (2025). O 'ZBEKISTONDA EKSPORT-IMPORT KO 'RSATKICHLARINING TAHLILI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 151-159.
56. Hakimovich, T. M., & Abidovna, A. S. (2025). JAHON SAVDO KO 'RSATKICHLARI ISTIQBOLI VA BUNDA O 'ZBEKISTON EKSPORTCHI KORXONALARI UCHUN IMKONIYATLAR. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 236-244.

57. Джураева, М. С., & Алимова, Ш. А. (2025). АНАЛИЗ БЕЗРАБОТИЦЫ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ АФРИКИ И УЗБЕКИСТАНЕ. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 122-128.

58. Джураева, М. С., & Алимова, Ш. А. (2025). ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВВП СТРАН ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА (ЕАЭС) И УЗБЕКИСТАНА. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 149-156.

59. Джураева, М. С., & Алимова, Ш. А. (2025). СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УРОВНЯ ИНФЛЯЦИИ В СТРАНАХ ЕС И УЗБЕКИСТАНЕ. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 206-212.

60. Abidovna, A. S., & Sadilloevna, D. M. (2024). THE IMPACT OF MANAGEMENT PRACTICES ON INNOVATION IN ENTREPRENEURSHIP. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 232-237.

61. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). TEXNOLOGIK JARAYONNING TANNARXINI HISOBLASH. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 17-23.

62. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASH, XARAJATLARNI TAHLIL QILISH YONDASHUVLARI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 47-53.

63. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2025). IQTISODIYOTNI RAQAMLI KO'RSATISHDA SANOATNING O'RN'I. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 42-50.

64. Azimov, B. F., Shadiyev, A. X., & Qudratova, G. M. (2025). YENGIL SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION STRATEGIYALAR. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 15-22.

65. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). TANNARXNI HISOBGA OLIH VA UNI OPTIMALLASHTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 40-46.

66. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). KORXONALAR MAHSULOTLARI TANNARXINI ANIQLASHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 54-61.

67. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). XARAJAT TUSHUNCHASI VA MAHSULOT TANNARXINI SHAKLLANTIRISH: NAZARIYA VA AMALIYOT. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 79-85.

68. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). STANDARTLARGA MUVOFIQ XARAJATLARNI HISOBLASH USULI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 62-68.

69. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). BUYURTMA BO'YICHA XARAJATLARNI HISOBLASH USULI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 24-30.

70. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). ENTERPRISE MARKETING STRATEGY. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 259-265.

71. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). SANOAT KORXONALARI INNOVATSION STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH JARAYONI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 193-198.

72. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). SANOAT KORXONALARI INNOVATSION STRATEGIYALARINING IERARXIK TUZILISHI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 187-192.

73. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION STRATEGIYALARINI QOLLASH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 325-330.

74. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION STRATEGIYANI SHAKLLANTIRISH VA AMALGA OSHIRISHNING DOLZARBLIGI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 183-187.

75. Raxmonqulova, N. O. (2025). TASHKILOTNING MOLIVAVIY REJASI VA UNING MUVAFFAQIYATGA TA'SIRI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 2(1), 8-14.

76. Raxmonqulova, N. O. (2025). HODIMLARNI RAG 'BATLANTIRISH VA MOTIVATSIYA ORQALI ISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 2(1), 29-35.

77. Raxmonqulova, N. O. (2025). TASHKILOT MAQSADLARINI BELGILASH VA ULARGA ERISHISH BO 'YICHA STRATEGIK REJALASHTIRISH JARAYONLARI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 2(1), 22-28.

78. Hakimovich, T. M. (2025). PRIORITIES FOR DEEPENING STRUCTURAL CHANGE IN THE ECONOMY. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 12(01), 84-90.

79. Hakimovich, T. M. (2025). HUDUDLAR IQTISODIYOTINI JADAL RIVOJLANTIRISH BO 'YICHA STRATEGIYALARINING QO 'LLANILISHI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 129-136.

80. Bazarova, M. (2025). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT MOLIVASI TIZIMIDAGI ISLOHOTLARNING ASOSIY YO 'NALISHLARI. *Modern Science and Research*, 4(1), 29-36.

81. Shadiyev, A. X. (2025). A MODERN APPROACH TO THE METHODOLOGY OF TEACHING ECONOMIC DISCIPLINES. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 12(01), 134-139.

82. Khudoynazarovich, S. A. (2022). Features of evaluating the effectiveness of activities at the Bukhara State University. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 153-159.

83. Xudoy nazarovich, S. A. (2024). KORXONA VA TASHKILOTLARDA PERSONALNI BOSHQARISH TIZIMI VA TAMOIYILLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 48, 685-690.
84. Shadiyev, A. (2024). TA'LIM MENEJMENTI. TA'LIMNI BOSHQARISH USULLARI VA QARORLARI. *Modern Science and Research*, 3(6).
85. Olimovich, D. I., & Khudoy nazarovich, S. A. (2020). The cost-effectiveness of improving the quality of hotel services. *Academy*, (4 (55)), 40-42.
86. Khudoy nazarovich, S. A. (2023). CREATING VALUE IN A TOURIST DESTINATION.
87. Akbarovna, N. N. (2024). GLOBALLASHUV SHAROITIDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISHDAGI MUAMMOLAR. *Gospodarka i Innowacje.*, 54, 107-112.
88. Akbarovna, N. N. (2024). STRATEGIC MANAGEMENT METHODS IN AN INNOVATIVE ECONOMY. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 407-412.
89. Akbarovna, N. N. (2024). MILLIY IQTISODIYOTNI TAHLIL QILISHDA QO'LLANILADIGAN ASOSIY KO'RSATKICHLAR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 278-283.
90. Azimov, B. F. (2024). MOLIYAVIY SEKTORDA STATISTIK KUZATISH VA UNING USULLARI. *XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI*, 1(1), 28-31.
91. Жумаева, З. К. (2019). Современные Тенденции И Направления Развития Инвестиционной Деятельности В Регионах Республики Узбекистан. *Современные Проблемы Социально-Экономических Систем В Условиях Глобализации*, 148-152.
92. Jumayeva, Z. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI. *Modern Science and Research*, 3(6).
93. Bustonovna, J. Z. (2024). JISMONIY SHAXSLAR DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH MEKANIZIMINI TAKOMILASHTIRISH.
94. Bustonovna, J. Z. (2024). IQTISODIY MUAMMOLARNI HAL QILISHDA BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING MUHIM SHARTLARI. *Miasto Przyszłości*, 55, 1436-1440.
95. AT, I. (2024). MINTAQALARDA TADBIRKORLIK SUB'EKTLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 319-326.
96. AT, I. (2024). IQTISODIYOTNING REAL SEKTORIGA INVESTITSIYA QILISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI TAHLILI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 149-155.
97. Джураева, М. С. (2025). АВТОНОМНЫЕ И ИНТЕГРИРОВАННЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 135-141.
98. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). BARQAROR RIVOJLANISHGA O'QITISH SHAROITIDA ISHLAB CHIQUARISHNI BOSHQARISH VA TASHKIL

ETISH. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 307-312.

99. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI MARKETINGNI QO'LLASHNING KONSEPTUAL ASOSLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 93-99.

100. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). IQDISODIY NOCHOR KORXONALAR TAHLILI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 284-292.

101. Avazovna, R. L., & Hakimovich, T. M. (2024). MINTAQADA MEHNAT BOZORI. MEHNAT BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING XUDUDIIY ASOSLARI, AHOLI BANDLIGI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YOLLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 307-309.

